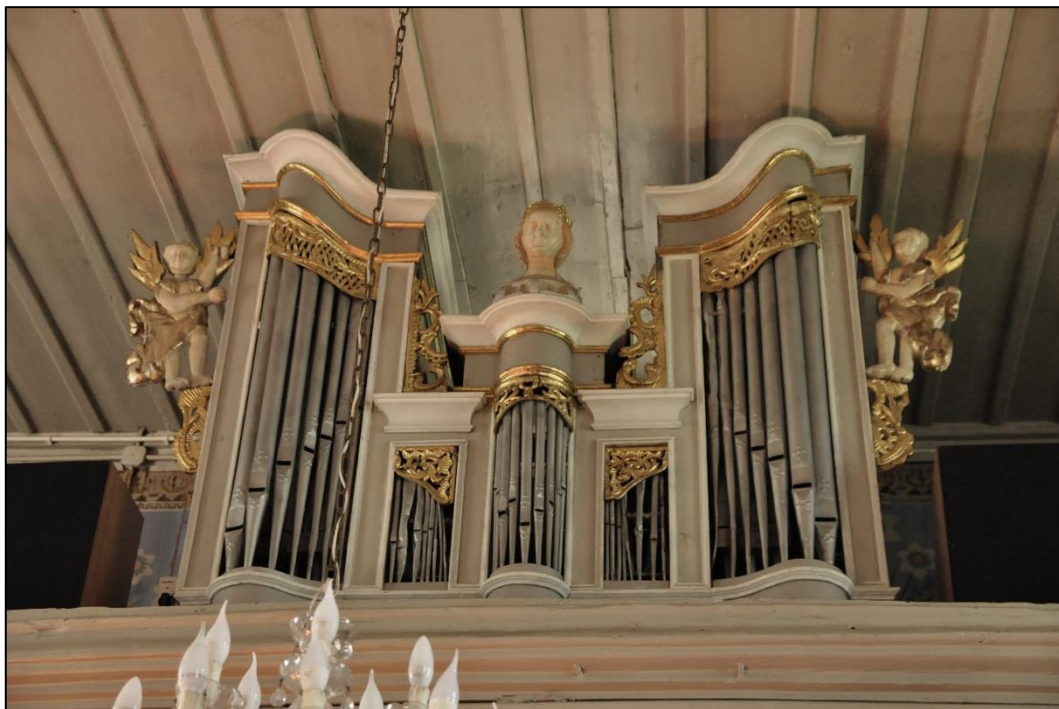

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

NAZWA OBIEKTU:

III

**Prospekt organowy
z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipem**

AUTOR/WARSZTAT:

nieznany

CZAS POWSTANIA:

2 poł. XVIII w.

WŁAŚCICIEL:

Parafia p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipem
62-814 Blizanów
Lipe 21

MIEJSCE

PRZECHOWYWANIA:

Kościół par. p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipem
62-814 Blizanów
Lipe 21

NR REJ. ZAB.

531/Wlkp/B poz.25 z dnia 13 czerwca 2019 r.

OPR.:

Konserwator Dziel Sztuki
mgr Marek Kawczyński

Kalisz/Kraków, sierpień 2023

PODSTAWA OPRACOWANIA

Opracowanie zrealizowano w oparciu o zamówienie Rzym-Kat Parafia Św. Stanisława Biskupa, Lipe 21, 62-814 Blizanów, z dn. 11 sierpnia 2023 r.

Do opracowania wykorzystano następującą dokumentację:

1. KARTA OBIEKTU. Opr. Ewelina Partyk, J. Niekrasz-Strońska, 17.10.2005 r.
2. <https://musicamsacram.pl/instrumenty/12741-lipe-kosciol-sw-stanislaw-biskupa>
3. Stanisław Małyszko. Drewniane Kościoły w powiecie kaliskim i Kaliszu. Stowarzyszenie Nasze Kaliskie 2022. S. 94-103

1. OPIS INWENTARYZACYJNY OBIEKTU I JEGO INTERPRETACJA¹

Prospekt architektoniczny w stylistyce rokokowej, przystawiony do balustrady empory, usytuowanej na ścianie zachodniej nawy, nad wejściem głównym.

„Jednosekcyjny, trójosiowy, na płycinowym cokole. Nadbudowa trójwieżyczkowa: środkowa niższa, węższa od bocznych, cylindryczna, o półkolistym przekroju, zwieńczona naczółkiem z odcinka belkowania z ukoronowanym kobiecym popiersiem. W górze pola pisaćłkowego półkoliście wycięta, ażurowa kotara z ornamentów rocaille. Wieżyczki boczne znacznie większe od środkowej, o falistych frontach, zwieńczone wygierowanymi odcinkami belkowania, wyłamanymi w łuki wspięte, z górnymi kotarami z rokokowej plecionki; ujęte w wysoko umieszczone uszaki, utworzone z uskrzydłonych amorków stojących na ażurowych rocaillowych grzebieniach; od wewnętrznej strony ażurowe rocaillowe uszaki, wsparte na zwieńczeniach pół międzywieżyczkowych. Międzywieżyczkowe pola prostokątne, zwieńczone prostymi odcinkami gzymsów z profilem skocji, w polach pisaćłłek trójkątne ażurowe kotary z ornamentów rocaille.”

Kontuar gry wstawiony w lewą ściankę szafy.

Wysokość prospektu: 2,65 m,

Szerokość: 1,80 m.

Głębokość: 0,96 m.

¹ Cyt. 1. KARTA OBIEKTU. Opr. Ewelina Partyk, J. Niekrasz-Strońska, 17.10.2005 r.

Historia obiektu:

Parafia w Lipem wzmiankowana w 1416 roku. Obecny kościół wzniesiono w 1753² roku z fundacji Eleonory z Lipskich Małachowskiej, secundo voto Lubomirskiej, cześnikowej koronnej. Kościół dobudowany do wcześniejszej zakrystii. W 1897 dobudowano do zakrystii neogotycką kaplicę grobową Radońskich.

Rokokowy prospekt organowy datowany jest na 1785 rok. „Według zachowanej inskrypcji na wklejce w wiatrownicy pozytyw organowy zrobiony został również w 1785 roku przez Franciszka Ostrowskiego.”³

Daty wcześniejszych remontów nie są znane.

W 2008 roku Mirosław Stopikowski przeprowadził renowację prospektu organowego, ołtarzy, chrzcielnicy oraz krzyży.

² Stanisław Małyszko podaje rok 1754. *Drewniane Kościoły w powiecie kaliskim i Kaliszu. Stowarzyszenie Nasze Kaliskie* 2022. s. 96

³ Op. cit. s. 102

3. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ OBIEKTU

Na podstawie oględzin w dniu 11 sierpnia 2023 r.

Obecny stan zachowania jest wynikiem przekształceń plastycznych oraz uszkodzeń mechanicznych, fizyko-chemicznych i biologicznych.

Widoczne pęknięcia połączeń stolarskich oraz uszkodzenia mechaniczne szafy organowej w tym prospektu.

Złocenia na elementach snycerskich i gzymsach wykonane szlagmetalem na mikstion bardzo niedbale, często na ubytkach formy.

Struktura szafy organowej silnie porażona przez aktywne drewnojady (kołatek domowy)

4. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Bardzo zły stan zachowania szafy organowej porażonej przez owadzie szkodniki drewna wymaga bezzwłocznej interwencji konserwatorskiej. Jednym z podstawowych zabiegów powinna być dezynsekcji preparatem biobójczym np. Permethrin, oraz wzmocnienie osłabionej struktury elementów konstrukcyjnych obiektu.

Zasadniczym założeniem konserwatorskim jest przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej i estetycznej obiektu.

Zakłada się **usunięcie wszelkich wtórnych nawarstwień** w postaci przemalowań i przezłocen i eksponowanie prospektu w jego pierwotnej estetyce.

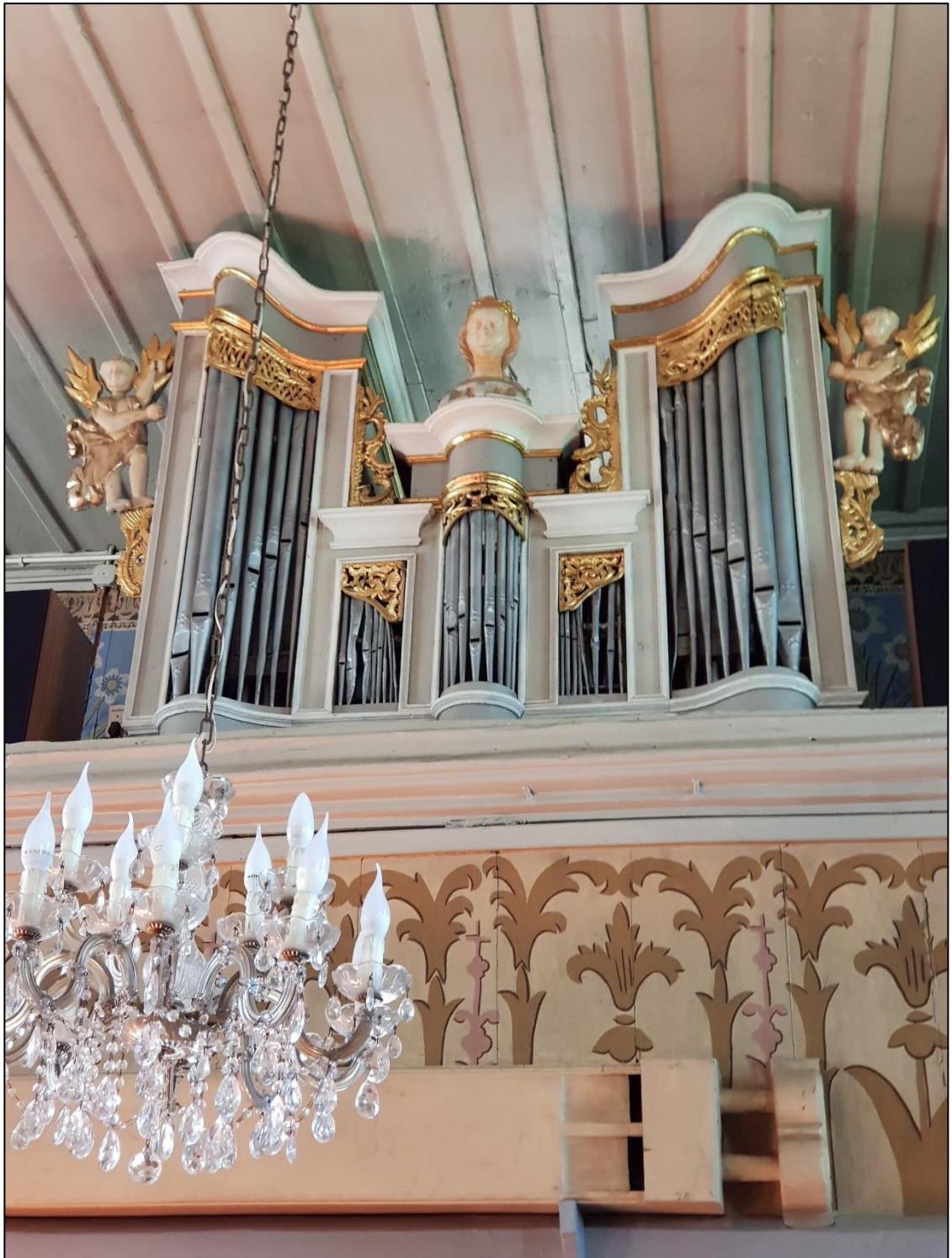
B. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Badania konserwatorskie obiektu określające stratyografię nawarstwień oraz sposób i zasięg pierwotnej aranżacji estetycznej oraz technologię złocen pierwotnych.
2. Demontaż elementów ruchomych prospektu.
3. Usunięcie wtórnych nawarstwień z powierzchni struktury – chemicznie lub mechanicznie przy użyciu skalpeli – wybór metody po wykonaniu prób.
4. Odczyszczenie odwroci z zabrudzeń detergentem niejonowym zemulgowanym w terpentynie.
5. Dezynsekcja i dezynfekcja drewna – *Permethrin* (dystr. *Kremer*).

6. Usunięcie wtórnych przełożeń – chemicznie.
7. Impregnacja strukturalna wzmacniająca wytypowanych elementów prospektu,
8. Rekonstrukcja brakujących elementów snycerskich.
9. Wymiana bądź wzmocnienie najbardziej zniszczonych elementów konstrukcyjnych.
10. Uzupełnienie ubytków drewna klejkami z drewna bądź szpachlówką na bazie żywicy epoksydowej *Akson SC258*.
11. Wykonanie rekonstrukcji bądź retuszu złożeń w technice pierwotnie zastosowanej; na pulment i na mikstion złotem w płatkach.
12. Retusz polichromii na strukturze szafy organowej.
13. Naniesienie warstwy zabezpieczającej na powierzchnię szafy organowej w postaci pasty woskowej.
14. Montaż elementów snycerskich.

Zalecenia końcowe dla prospektu organowego:

- **Należy pamiętać, że szafa organowa wraz z instrumentem muzycznym stanowią jeden organizm. Stąd zalecenie, aby zabiegi wykonywane wewnątrz szafy organowej przekonsultować z organmistrzem, którego opinia powinna być wyrażona na piśmie i dołączona do dokumentacji powykonawczej. Dotyczy to wszystkich zabiegów nawet odkurzania.**
- Stół gry nie należy do szafy organowej, jego konserwacją powinna zająć się specjalistyczna firma organmistrzowska. Na czas remontu prospektu stół gry należy zabezpieczyć. Sposób zabezpieczenia przekonsultować z firmą organmistrzowską.
- Wszelkie tabliczki, naklejki czy napisy wewnątrz czy na zewnątrz instrumentu należy zdokumentować i pozostawić na miejscu. Stanowią integralną część zabytku i przekazują informacje o jego historii.
- Piszczalki prospektowe – stanowią istotny element końcowego efektu estetycznego, jednak nie należy ich wyjmować i czyścić. Prace przy piszczalkach powinna wykonać specjalistyczna firma organmistrzowska. Jakikolwiek prace przy instrumencie powinny być udokumentowane na piśmie i włączone do dokumentacji powykonawczej.
- Prace przy instalacji elektrycznej należy powierzyć osobie z odpowiednimi uprawnieniami.

Fot.1. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe.. Stan z 11.08.2023 r.

Fot.2. Szafa organowa z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe. Widok na tył i bok ze stołem gry. Szafa organowa przysunięta do balustrady posiada obejście z tyłu. Stan z 11.08.2023 r.

Fot.3. Szafa organowa z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe. Fragment tylnej ściany szafy organowej. Stan z 11.08.2023 r.

Fot.4. Szafa organowa z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipie. Widok od tyłu na uszak złożony z płaskorzeźby uskrzydłonego aniołka i ażurowego motywu rocaille. Stan z 11.08.2023 r.

Fot.5. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipie. Widok od przodu na uszak złożony z płaskorzeźby uskrzydłonego aniołka i ażurowego motywu rocaille. Stan z 11.08.2023 r.

Fot.6. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipie. Dolny fragment uszaka. Stan z 11.08.2023 r.

Fot.7. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipie. Fragment ażurowej kotary dekorującej górną część pola pisaćłkowego. Stan z 11.08.2023 r.

Fot.8. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe. Herma w zwieńczeniu prospektu – widok od tyłu. Przypuszcza się, że jest wtórnie wykorzystana, jako element dekoracyjny prospektu a pierwotnie mogła pełnić rolę relikwiarza w kształcie popiersia. Świadczy o tym otwór w głowie, który być może jest miejscem po puszcze z relikwią.

Fot.9. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe. Fragment zwieńczenia, podstawy pod hermą. Wyraźnie widoczne ślady w postaci trocin i otworów wylotowych po żerowaniu drewnojadów.

Fot.10. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe. Fragment gzymsu w zwieńczeniu. Wyraźnie widoczne ślady w postaci trocin i otworów wylotowych po żerowaniu drewnojadów.

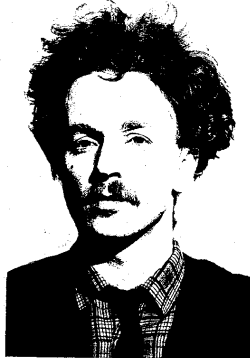
Fot.11. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe. Ażurowa rzeźbiona kotara w polu pisaćłkowym. Widoczny stan snycerki i złocień.

Fot.12. Prospekt organowy z kościoła p.w. Św. Stanisława Biskupa w Lipe. Fragment półokrągłych wiatrownic pod metalowymi piszczałkami prospektowymi. Wyraźnie widoczne ślady w postaci trocin i otworów wylotowych po żerowaniu drewnojadów.

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
IM. JANA MATEJKI W KRAKOWIE

DYPLOM

Marek Kawczyński
urodzony dnia 24. kwietnia 1956 r.
w Łodzi
odbył studia 1979 - 1985
na Wydziale Konserwacji Dzieł
Sztuki
w zakresie konserwacji malarstwa

z wynikiem dobrym
i po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami uzyskał
w dniu 31. maja 1987 r. tytuł
magistra

REKTOR
-/- W. Kunz
Kraków
DZIEKAN
-/- W. Zalewski
Kraków
dnia 1 lipca 1987 r.

podpis

3708

Nr
(numer dyplomu)

Zgodność niniejszego odpisu z orygina-
łem stwierdzam

Kierownik Sekretariatu Szkoły

[Signature]

[Signature], dnia 24. VI 1987 r.

DYPLOM
UKOŃCZENIA STUDIÓW
(ODPIS)

Marek Kawczyński ur. 24.04.1956 r. Dyplom nr 3708 z 1987 r.
Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie,
Firma Renovatum zarejestrowana w październiku 2010 roku.
adres: 32-800 Kalisz, ul. J. Tuwima 6a.
NIP 676 181 98 28

Przebieg pracy zawodowej - wybór z lat 2019-2022

- 1) **2019** - Kościelna Wieś, kościół pobenedyktynski (XII-XVIII w): prace badawcze oraz remontowo-konserwatorskie w części romańskiego prezbiterium – etap II.
- 2) **2019** - Kościelna Wieś, kościół pobenedyktynski (XII-XVIII w): prace remontowo-konserwatorskie przy romańskim portalu oraz maswerku w fasadzie kościoła.
- 3) **2019-20** – konserwacja ołtarza głównego (XVIII w.) w kościele pw. Św. Jana Chrzciciela we Włocławku.
- 4) **2020** – konserwacja neogotyckiego ołtarza bocznego z kościoła pw. Św. Józefa Rzemieślnika w Maszkienicach (woj. małopolskie); drewno, złocenia.
- 5) **2020** - konserwacja kaplicy Św. Józefa w kolegiacie kaliskiej: ołtarz (XVIII w.); polichromie (XIX i XX w.).
- 6) **2021** – konserwacja fragmentu muru przy katedrze kaliskiej.
- 7) **2021** – konserwacja ołtarz głównego w drewnianym kościele parafialnym pw. Wszystkich świętych Kucharach Kościelnych.
- 8) **2021** - Prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzu bocznym p.w. Św. Józefa w kościele parafialnym pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Gułowskiej
- 9) **2021** - Badania oraz program Prac Remontowo-Konserwatorskich dla elewacji budynku mieszkalnego przy ul. Mazowieckiej 33 w Krakowie.
- 10) **2021** – badania oraz program Prac remontowo-konserwatorskich elewacji budynku mieszkalnego przy ul. Koźmińskiej 58 w Krotoszynie.
- 11) **2021** - Konserwacja nagrobka Anny i Marii Daragan na cmentarzu grecko-prawosławny przy ul. Górnośląskiej w Kaliszu.
- 12) **2021** – konserwacja ołtarza głównego z kościoła p.w. św. Bartłomieja Ap. w Stawiszynie – etap I.
- 13) **2021** – Badania konserwatorskie oraz opracowanie dokumentacji konserwatorskiej dla budynku rekolekcyjnego oraz tarasu nad wirydarzem w zespole klasztornym bernardynów, obecnie Jezuitów przy kościele pw. N.N.M.P w Kaliszu.
- 14) **2021** – Badania, dokumentacja konserwatorska oraz pogram konserwatorski dla budynku oficyny I w zespole dworskim Żelazków
- 15) **2021-22** – nadzór konserwatorski przy remoncie drewnianych chat ze skansenu w Russowie i Na Zawodziu. Własność Muzeum Ziemi Kaliskiej.
- 16) **2021- 2022** – nadzór konserwatorski nad realizacją projektu: Poprawa efektywności energetycznej kościoła p.w. Najświętszego Serca Jezusowego i Matki Boskiej Pocieszenia oraz Kaplicy Matki Bożej Różańcowej, wraz z kamienicą i oficyną, w wyniku zastosowanych uprawnień termomodernizacyjnych. Zam. Dom Zakonny Towarzystwa Jezusowego, ul. Szewska18, 61-760 Poznań.
- 17) **2022** – konserwacja ołtarza bocznego p.w. Św. Anny wraz z figurami Madonny z Dzieciątkiem, Św. Elżbiety Portugalskiej, Św. Elżbiety Węgierskiej z kościoła p.w. Św. Andrzeja Apostoła w Borkowie Starym.
- 18) **2022** – kompleksowy remont elewacji kościoła parafialnego Pw. Świętej Trójcy – Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Lutogniewie – nadzór konserwatorski.
- 19) **2022** - Prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzu bocznym p.w. Św. Eliasza w kościele parafialnym pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Woli Gułowskiej - etap I.
- 20) **2022** - Kościelna Wieś, kościół pobenedyktynski (XII-XVIII w): prace remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła, etap IV.

- 21) **2022** – Program Prac Konserwatorskich elewacji budynku mieszkalno-usługowego przy Al. Powstańców Wielkopolskich w Krotoszynie. Zamówienie PGKiM Sp. Z o.o. w Krotoszynie.
- 22) **2022** - Prac remontowo - konserwatorskich przy elementach oszalowania drewnianego kościoła pw. Św. Mikołaja Bpa w Tabaszowej (woj. podkarpackie).
- 23) **2022** - remont kaplic grobowych rodziny Heinsów i Prusinowskich na zabytkowym cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Górnośląskiej w Kaliszu – etap I.
- 24) **2022** - Badania oraz program prac konserwatorskich na konserwację tynków, malowanie ścian i sklepień prezbiterium i nawy kościoła parafialnego Pw. Świętej Trójcy – Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Lutogniewie.
- 25) **2022** – konserwacja dwóch feretronów z XVIII/XIX w. z kościoła parafialnego pw. Św. Idziego w Mikořynie.
- 26) **2022** - Konserwacja obrazu na płótnie Chrystusa z ołtarz bocznego w kościele parafialnym pw. Św. Jana Chrzciciela w Pamięcinie.
- 27) **2022/23** – nadzór konserwatorski nad realizacją zadania: „Przeniesienie zabytkowej drewnianej wieży pożarniczej z miejscowości Domařów (powiat kępiński) do skansenu w Russowie. Zamówienie: Muzeum okręgowe Ziemi Kaliskiej z siedzibą przy ul. Kościuszki 12, 62-800 Kalisz.
- 28) **2022/23**- konserwacja i restauracja sztukaterii oraz polichromii w pasie fryzu w sali głównej i klatce schodowej Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu.

Opr.: Kons. Dz. Szt. mgr Marek Kawczyński

Kraków/Kalisz 02.2023